

Observații cu privire la semnalele vehiculate în spațiul public privind iminenta adoptare a unei Ordonanțe de urgență a Guvernului pentru rejudecarea dosarelor în care s-au pronunțat decizii definitive de completurile de 5 judecători de la Înalta Curte de Casație și Justiție

Asociația “Forumul Judecătorilor din România”, Asociația “Mișcarea pentru Apărarea Statutului Procurorilor” și Asociația “Inițiativa pentru Justiție” atrag atenția opiniei publice asupra acestui subiect de interes general, punctând următoarele aspecte:

Preliminar, nu există un proiect care să fi fost pus în dezbatere publică, conform Legii transparenței decizionale nr. 52/2003, iar astfel de măsuri de politică penală nespecifice actului de legiferare delegată a Guvernului ar trebui însoțite de o notă de fundamentare.

În acest context, trebuie reafirmate următoarele principii esențiale pentru o democrație reală:

1. Principii constituționale privind emiterea ordonanțelor de urgență

Posibilitatea executivului de a governa prin ordonanțe de urgență trebuie să fie justificată de existența unor **situații excepționale**, care impun adoptarea unor reglementări urgente, art. 61 alin. (1) din Constituția României dispunând expres că **Parlamentul este unica autoritate legiuitoare a țării.**

Chiar dacă, din punct de vedere constituțional, se acceptă o procedură excepțională de substituire a Parlamentului în edictarea actelor normative de reglementare primară (inclusiv pentru legi organice), această posibilitate nu poate fi similară unui drept discreționar al Guvernului și nu poate justifica abuzul în emiterea ordonanțelor de urgență, legate de existența unor situații excepționale, care impun adoptarea unor reglementări urgente, conform art.115 alin. (4) din Constituție (a se vedea Decizia nr. 15 din 25 ianuarie 2000 pronunțată de Curtea Constituțională a României).

În caz contrar, se poate vorbi despre o **imixtiune nepermisă în competența legislativă a Parlamentului, încalcându-se principiul separației puterilor în stat**, ordonanțele de urgență neputând fi adoptate în domeniul legilor constituționale, neputând afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertățile și

îndatoririle prevăzute de Constituție (nu pot fi suprimate, nu se poate aduce atingere, nu pot fi vătămate, lezate etc.), drepturile electorale, respectiv măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică [a se vedea art.115 alin. (6) din Constituție]. Prin urmare, domeniul în care Guvernul se poate substitui Parlamentului, adoptând norme primare, este limitat, inclusiv de **imperativul urgenței reglementării**.

Prin Decizia nr. 258 din 14 martie 2006, Curtea Constituțională a României a reținut că inexistența sau neexplicarea urgenței reglementării situațiilor extraordinare constituie în mod evident o barieră constituțională în calea adoptării de către Guvern a unei ordonanțe de urgență în sensul arătat. A decide altfel înseamnă a goli de conținut dispozițiile art. 115 din Constituție privind delegarea legislativă și a lăsa libertate Guvernului să adopte în regim de urgență acte normative cu putere de lege, oricând și – ținând seama de împrejurarea că prin ordonanță de urgență se poate reglementa și în materii care fac obiectul legilor organice – în orice domeniu”. De asemenea, Decizia nr. 421 din 9 mai 2007 statuează că **urgența reglementării nu echivalează cu existența situației extraordinare, reglementarea operativă putându-se realiza și pe calea procedurii obișnuite de legiferare**.¹

De asemenea, ordonanța de urgență nu poate contracara o lege adoptată de Parlament și, *a contrario*, nici măcar o propunere legislativă respinsă de Parlament (a se vedea Decizia nr. 1221 din 12 noiembrie 2008, prin care Curtea Constituțională a stabilit că adoptarea de Guvern a Ordonanței de urgență nr. 136/2008 nu a fost motivată de necesitatea reglementării într-un domeniu în care legiuitorul primar nu a intervenit).

Prin urmare, Guvernul, cu ocazia adoptării ordonanțelor de urgență, trebuie să țină cont și de dispozițiile art. 61 alin. (1) din Constituție, ”atribuțiile legislative delegate în favoarea Guvernului neputând constitui piedici pentru punerea în aplicare a unui act de reglementare primară adoptat chiar de către puterea legiuitoare în exercitarea competenței sale originare. A accepta punctul de vedere contrar, în sensul că Guvernul prin adoptarea ordonanțelor de urgență este legitimat din punct de vedere constituțional să contracareze măsurile legislative adoptate de Parlament, ar echivala cu **transformarea competenței excepționale a Guvernului de a se substitui Parlamentului într-una generală**.”²

Totodată, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept a reținut în Avizul adoptat la cea de-a 93-a Sesiune Plenară (Veneția, 14-15 decembrie 2012) faptul că **„folosirea atât de frecventă a ordonanțelor de urgență este un motiv de îngrijorare”**, iar „utilizarea aproape constant a ordonanțelor de urgență ale Guvernului nu reprezintă cea mai adecvată metodă” pentru adoptarea fără întârziere a unor reglementări.

---

¹ A se vedea, pentru dezvoltări, *K. Benke*, Dezvoltări recente în jurisprudența Curții Constituționale a României în privința limitelor de care este ținut guvernul în adoptarea ordonanțelor de urgență, studiu accesibil online la pagina web www.ccr.ro/ccrold/publications/buletin/8/benke.doc [ultima accesare 21.01.2019]; de asemenea, a se vedea *M. Safta*, Limite constituționale ale legiferării pe calea ordonanțelor de urgență ale Guvernului, studiu accesibil online la pagina web www.clr.ro/eBuletin/4_2014/Buletin_4_2014.pdf [ultima accesare 21.01.2019].

² Pentru dezvoltări, *K. Benke*, op.cit..

2. Pericolul de nesocotire a principiilor constituționale în cazul special al unei posibile Ordonanțe de urgență pentru rejudecarea dosarelor în care s-au pronunțat decizii definitive de completurile de 5 judecători de la Înalta Curte de Casație și Justiție

Pe de o parte, exercitarea discreționară a dreptului Guvernului de substituie a Parlamentului în edictarea actelor normative de reglementare primară constituie o posibilitate constituțională care nu poate justifica însă un abuz în emiterea ordonanțelor de urgență, în raport de existența unor situații excepționale. Astfel, Parlamentul României trebuie să se găsească într-o situație în care nu poate funcționa din punct de vedere constituțional.

Pe de altă parte, o normă care consacră o soluție legislativă care ar permite exercitarea căilor extraordinare de atac, în forma reconfigurată printr-o lege nouă, împotriva hotărârilor penale definitive pronunțate anterior intrării în vigoare a legii noi, este atacabilă pentru încălcarea prevederilor art. 15 alin. (2) din Constituție.

Curtea Constituțională a României, prin Decizia nr. 633 din 12 octombrie 2018, a admis obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr.304/2004 privind organizarea judiciară vizând o situație similară.

În jurisprudența sa constantă, Curtea Constituțională, a statuat că „legile de procedură sunt, în principiu, de imediată aplicare. Referitor însă la hotărârea judecătorească, de peste un secol, constant s-a decis în jurisprudență că ea este supusă condițiilor de fond și de formă stabilite de legea sub imperiul căreia a fost pronunțată, fără ca legea nouă să aibă vreo înrâurire asupra ei, deoarece ea este socotită, față de părțile care au participat în proces, că are valoarea unui contract încheiat în momentul pronunțării ei. **Așa fiind, și dreptul relativ la exercitarea căilor de atac rămâne fixat de legea în vigoare în momentul pronunțării**, deoarece admisibilitatea unei căi de atac constituie o calitate inerentă a hotărârii și în aceste condiții nicio cale de atac nouă nu poate rezulta dintr-o lege posterioară, după cum nicio cale de atac existentă contra unei hotărâri nu poate fi desființată fără retroactivitate de către o lege posterioară” [Decizia nr.9 din 7 martie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.326 din 25 noiembrie 1994].

Principiul neretroactivității legii este o componentă a securității juridice [prevăzut de art. 1 alin. (5) din Constituție], reglementată expres și separat prin art.15 alin.(2) din Constituție. **Potrivit acestui principiu, o hotărâre judecătorească ce se bucură de autoritate de lucru judecat nu mai poate fi desființată decât prin căile extraordinare de atac, pentru motive expres și limitativ enumerate, în prezent contestația în anulare, recursul în casație, revizuirea și redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate.**

O normă juridică acționează în timp din momentul intrării ei în vigoare și până în momentul ieșirii sale din vigoare și se bucură de prezumția de constituționalitate. Orice lege se aplică numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile, care are efecte și asupra raporturilor juridice penale sau contravenționale născute anterior intrării sale în vigoare. În ceea ce privește domeniul de aplicare al legii

procesual penale, Curtea Constituțională a reținut că a fost consacrat principiul activității acesteia, care presupune că aceasta este de imediată aplicare, vizând și cauzele în curs de urmărire penală sau judecată. **Supunerea hotărârilor pronunțate până la intrarea în vigoare a acestei ordonanțe de urgență noilor căi de atac este de natură a contraveni principiului constituțional al neretroactivității legilor.**

3. Pericolul de nesocotire a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în cazul special al unei Ordonanțe de urgență pentru rejudecarea dosarelor în care s-au pronunțat decizii definitive de completurile de 5 judecători de la Înalta Curte de Casație și Justiție

Securitatea juridică reprezintă o manifestare a dreptului la securitate al individului, având menirea de a-l proteja pe acesta de efectele negative ale dreptului. Incertitudinea, instabilitatea, ambiguitatea și imprevizibilitatea nu-și găsesc locul într-un sistem guvernat de principiul preeminenței dreptului. Prin însăși natura sa, un sistem juridic prin care se înțelege atât norma abstractă cât și forma concretă pe care aceasta o poate lua, are menirea de a asigura o reglementare sigură, stabilă, clară, previzibilă a raporturilor sociale.

Începând cu cauza *Brumărescu c. România* (CEDO, 28 octombrie 1999) s-a consacrat un adevărat drept la respectarea principiului securității juridice, ca drept garantat de Convenție. În ciuda absenței unei prevederi exprese în textul tratatului, consacrarea sa a fost posibilă pe cale jurisprudențială, plecând de la interpretarea art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului prin prisma preambulului acesteia care enunță preeminența dreptului ca element de patrimoniu comun al statelor părți. Astfel s-a statuat că un element fundamental al preeminenței este și principiul securității raporturilor juridice. **Principiul se aplică exclusiv situațiilor tranșate prin hotărâri judecătorești definitive, împiedicând o repunere în discuție a acestora.**

În ceea ce privește exercitarea căilor extraordinare de atac, CEDO a statuat că principiul securității raporturilor juridice vizează, printre altele, și faptul că soluția pronunțată de o instanță judecătorească, în mod definitiv să nu fie repusă în discuție ulterior. Primind recursul în anulare formulat de un terț față de proces și fără ca acesta să fie ținut de un termen în exercitarea acestei prerogative, instanța națională a anulat, în ansamblul său, o procedură judiciară în urma căreia se ajunsese deja la o tranșare definitivă a conflictului, cu putere de lucru judecat. În opinia Curții de la Strasbourg, o astfel de măsură a privat reclamantul de un proces echitabil, fiind încălcat principiul securității raporturilor juridice.

Abordarea chestiunii incidenței unei căi extraordinare de atac din perspectiva echității procedurii în ansamblul său și nu a dreptului de acces la instanță, a fost repetată și în următoarea hotărâre în care Curtea a făcut aplicarea principiului securității raporturilor juridice, respectiv cauza *Sovtransavto Holding c. Ucrainei* (CEDO, 25 iulie 2002). Conform prevederilor legale naționale incidente, calea de atac extraordinară a protestului putea fi formulată de terți față de procedura inițială, respectiv de președintele Curții supreme de arbitraj sau de procurorul general, viza hotărâri judecătorești care intraseră în putere de lucru judecat și putea determina o repunere în discuție perpetuă a

cauzei. **Ceea ce s-a sancționat în această hotărâre a fost posibilitatea dată de sistemul legal național de a anula în mod repetat, prin promovarea unei căi de atac extraordinare, cicluri procesuale finalizate prin hotărâri judecătorești intrate în puterea lucrului judecat.**

Prin hotărârea *Ryabykh c. Rusiei* s-a statuat cu valoare de principiu faptul că securitatea juridică presupune respectarea lui *res judicata*, respectiv a asigurării finalității hotărârilor judecătorești. **În esență, acest principiu impune ca nicio parte din proces, cu atât mai puțin un oficial al statului, terț față de procedură, să nu poată obține redeschiderea procesului definitiv tranșat, doar pentru a se purcede la o nouă examinare a cauzei.** S-a apreciat că puterea instanțelor superioare de a reexamina o cauză trebuie exercitată în scopul corectării erorilor judiciare intervenite la nivel inferior și nu trebuie folosită în sensul procedării la o nouă examinare a raporturilor juridice inițial tranșate. Astfel, calea de atac împotriva unei hotărâri intrate în puterea de lucru judecat nu trebuie să fie tratată ca un „apel” deghizat, simpla posibilitate a existenței a două puncte de vedere diferite supra fondului unui litigiu, nefiind un motiv pertinent pentru redeschiderea procedurii.

În afara situațiilor generate de aplicarea recursului în anulare, în cauzele împotriva României, Curtea a analizat principiul securității raporturilor juridice și în raport de desființarea hotărârilor irevocabile pe calea revizuirii și a contestației în anulare.

Astfel, în cauza *Androne c. României* (CEDO, 22 decembrie 2004), Curtea a sancționat trei aspecte relevante pentru încălcarea principiului ce face obiectul analizei: nerespectarea dispozițiilor legale interne referitoare la termenul de formulare a revizuirii; faptul că această cale extraordinară de atac a fost formulată de o autoritate a statului, un terț față de procedura inițială, respectiv de procurorul general; desființarea pe această cale a unei hotărâri judecătorești definitive, favorabile reclamanților.

Cauza *Mitrea c. României* (CEDO, 29 iulie 2008) pune în discuție lezarea principiului securității raporturilor juridice din cauza modului concret în care a fost exercitată calea de atac extraordinară a contestației în anulare. În speță, aceeași instanță, respectiv Tribunalul Maramureș, a apreciat că cererea reclamantului de obligare a fostului său angajator la remiterea cărții de muncă este fondată, pentru ca ulterior, în contestația în anulare formulată de pârâtă, să aprecieze în temeiul art. 318 Cod procedură civilă că prima hotărâre irevocabilă este rezultatul unei erori materiale grave, instanța neluând în considerare un aspect esențial care reieșea din probele administrate, respectiv faptul că aceasta nu mai era în posesia cărții de muncă.

Curtea este preocupată așadar de salvagardarea efectelor unei hotărâri judecătorești prin care s-a tranșat, cu autoritate de lucru judecat, un conflict și pe care partea care a câștigat se poate baza în mod legitim. Noțiunea de „hotărâre definitivă” este una autonomă, ceea ce este esențial în acordarea acestui caracter fiind autoritatea de care hotărârea respectivă se bucură la nivel național. O hotărâre judecătorească definitivă și executorie nu este neapărat „definitivă” și din punctul de vedere al Curții. Recursul în casație a fost expres calificat de Curte ca fiind o cale ordinară de atac (CEDO, *Leonard I. Eisenfeld și Arline Duker c. Italia*, 2 septembrie 2008).

Ceea ce se sancționează în temeiul art. 6 alin. 1 din Convenție, din punctul de vedere al Curții, este, cu precădere, scopul concret în care o procedură

judiciară este redeschisă. Astfel, inițierea unei noi proceduri prin care fondul cauzei să fie reexaminat, în temeiul aceluiași aspecte de fapt și de drept și a aceluiași probe, inițial discutate, sau pentru motive care ar fi putut fi suspuse atenției instanței și în cadrul primei proceduri ordinare, nu respectă exigențele Convenției.

De exemplu, în cauza *Stanca Popescu c. României* (CEDO, 7 iulie 2009), Curtea a constatat încălcarea art. 6 alin. 1 din Convenție având în vedere că instanța națională a redeschis procedura inițială, finalizată cu o soluție favorabilă reclamantei, prin admiterea unei cereri de revizuire, întemeiată pe dispozițiile art. 322 pct. 4 din Codul de procedură civilă, în ciuda faptului că motivele avansate de pârâții-revizuenți, pe această cale extraordinară, ar fi putut fi invocate în căile ordinare de atac. Ceea ce Curtea de la Strasbourg a sancționat în speță a fost utilizarea procedurii revizuirii în așa fel încât această cale extraordinară de atac s-a transformat într-un „apel” deghizat. **Curtea a mai statuat că doar erorile de fapt ce devin vizibile doar la finalul unei proceduri judiciare pot justifica o derogare de la principiul securității raporturilor juridice pe motivul ca ele nu au putut fi corectate prin intermediul cailor ordinare de atac.**

Formularea căii extraordinare de atac, de un oficial al statului, la solicitarea expresă a reclamantului nu face compatibilă această procedură cu principiul securității raporturilor juridice în condițiile în care legislația în vigoare permitea o redeschidere succesivă, nelimitată, a aceleiași cauze (CEDO, *Sovtransavto Holding*, precitată).

Sub aspectul rigurozității aplicării principiului securității raporturilor juridice, trebuie distinse cauzele penale de cele civile. În materie penală, analiza trebuie să ia în considerare și dispozițiile art. 4 par.2 din Protocolul nr. 7 adițional la Convenție, care permit statelor redeschiderea procedurilor penale în ipoteza survenirii unor probe noi sau dacă vicii fundamentale, apte să influențeze rezultatul procedurii, sunt detectate.

Abaterea de la principiul securității raporturilor juridice este permisă în cazul în care sunt identificate anumite încălcări grave de ordin procedural, în cazul incidenței unui abuz de putere, a unor aplicări manifest eronate a dreptului material sau a altor motive deosebite ce țin de interesul înfăptuirii justiției.

Circumstanțele nou descoperite de către părți, după rămânerea definitivă a hotărârii, fără a li se putea imputa neglijența în identificarea acestor circumstanțe la momentul primei judecăți ar putea justifica o cale extraordinară de atac. În analiza acestui „defect fundamental”, Curtea pune un accent deosebit asupra motivării de către instanțele naționale a imposibilității în care se găseau părțile de a furniza proba relevantă, la momentul primului ciclu procesual (*Pravednaya c. Rusiei*, 18 noiembrie 2004). Astfel, în ipoteza în care se observă că părțile ar fi putut, cu diligențe normale, să invoce elementele nou descoperite și în căile ordinare de atac, acest motiv încetează să mai fie considerat un „defect fundamental”, desființarea primei hotărâri intrate în putere de lucru judecat încălcând art. 6 par.1 din Convenție.

Cu titlu de exemplu, indicăm faptul că nu a fost reținută incidența unui „defect fundamental” al primei judecăți lipsa de apărare a statului sau a unei autorități publice, reieșită doar din nereprezentarea sa la prima judecată derulată, în condițiile legale sale

citări (**Androne c. României**) sau greșita aplicare a legii materiale de către primele instanțe (**Kot c. Rusiei**, 18 ianuarie 2007). Eronata aplicare a normelor de competență teritorială sau materială nu poate justifica desființarea hotărârii astfel pronunțate, pe calea unui recurs extraordinar, având în vedere că acest motiv ar fi putut fi invocat de partea interesată și în căile ordinare de atac (**Murtazin c. Rusiei**, 27 martie 2008, **Sutyazhnik c. Rusiei**, 23 iulie 2009).

Greșitul refuz al instanței de a suspenda procedura judiciară până la finalizarea alteia, de care depinde statuarea asupra fondului litigiului, nu poate fi invocat pe calea unui recurs în anulare, promovat de procurorul general la solicitarea pârâtului. Astfel, în cauza **Urbanovici c. României** (23 septembrie 2008), CEDO a statuat că, presupunând chiar că judecătorii din primul ciclu procesual au greșit atunci când au refuzat să suspende procedura, o astfel de omisiune nu îi poate fi imputată reclamantei, care a informat instanțele despre existența celor două proceduri paralele. În acest sens, Curtea a subliniat că statul ar trebui să organizeze un sistem judiciar astfel încât să identifice procedurile înrudite și, acolo unde este necesar, să le conecteze sau să interzică instituirea unor noi proceduri cu privire la aceeași chestiune, pentru a evita reexaminarea unor cauze, irevocabil soluționate, pe calea unui apel deghizat, în sfera unor proceduri paralele.

Conform jurisprudenței CEDO, revizuirea reprezintă o măsură excepțională, examenul acestei căi de atac impunând maximă rigurozitate (**Gustafsson c. Suediei**, 30 iulie 1998).

Cele două elemente analizate de Curte, în ipoteza unei cereri de revizuire a unei hotărâri proprii, sunt:

- ✓ **dacă faptele invocate pot avea o influență decisivă asupra soluției pronunțate în cauză și**
- ✓ **dacă acestea nu puteau fi, în mod rezonabil, cunoscute de partea care le invocă, la momentul primei proceduri în fața Curții.**

4. Limitele constituționale fixate de Curtea Constituțională prin însăși Decizia nr. 685 din 7 noiembrie 2018 asupra cererii de soluționare a conflictului juridic de natură constituțională dintre Parlamentul României, pe de o parte, și Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de altă parte, precum și prin alte decizii în această materie

Curtea Constituțională a României, prin Decizia nr. 2 din 17 ianuarie 2017, referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.453 alin.(3) și (4) teza întâi și ale art.457 alin.(2) din Codul de procedură penală, a statuat următoarele:

„17. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea constată că activitatea desfășurată în ciclul ordinar al procesului penal - dacă a fost legală și temeinică - trebuie să se finalizeze cu pronunțarea unei hotărâri definitive, având autoritate de lucru judecat, în care faptele reținute exprimă adevărul, iar legea penală și cea civilă au fost aplicate corect. Practica a învederat însă și cazuri de hotărâri definitive care au soluționat cauzele penale cu grave erori de fapt și de drept. Legiuitorul a avut în vedere o asemenea ipoteză, rațiune pentru care a instituit căile de atac extraordinare ca mijloace procesual penale de desființare a hotărârilor cu autoritate de lucru judecat care

nu corespund legii și adevărului. Având în vedere faptul că ***instituirea unor astfel de mijloace procesuale aduce atingere autorității de lucru judecat, așadar stabilității hotărârilor judecătorești definitive, care este menită a da încredere în activitatea justiției, cazurile și condițiile de exercitare a căilor extraordinare de atac trebuie să fie strict reglementate de legiuitor, în vederea restabilirii ordinii de drept. În egală măsură, opțiunea legiuitorului în reglementarea căilor extraordinare de atac trebuie să se realizeze în limite constituționale***".

De asemenea, prin **Decizia nr. 126 din 3 martie 2016**, Curtea Constituțională a României – în a cărei compunere se regăsea și actualul Ministru al Justiției, dl. prof. univ. dr. Tudorel Toader, referitor la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.88 alin.(2) lit.d), art.452 alin.(1), art.453 alin.(1) lit.f), precum și ale art.459 alin.(2) din Codul de procedură penală, a statuat următoarele:

„33. Curtea constată însă că, în reglementarea cazului de revizuire examinat — art.453 alin.(1) lit. f) din Codul de procedură penală, deși intenția legiuitorului actual a fost de a da în continuare eficiență controlului de constituționalitate, ***posibilitatea de a beneficia de efectele deciziei de admitere a Curții este necesar a fi circumscrisă sferei persoanelor care au declanșat acest control, anterior momentului publicării deciziei, în condițiile prevăzute de lege***. În acest sens este și **Decizia nr. 866 din 10 decembrie 2015**, paragraful 30, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.69 din 1 februarie 2016, potrivit căreia, „***în cadrul procesului judiciar, excepția de neconstituționalitate se înscrie în rândul excepțiilor de procedură prin care se urmărește împiedicarea unei judecăți care s-ar întemeia pe o dispoziție legală neconstituțională. Constatarea neconstituționalității unui text de lege ca urmare a invocării unei excepții de neconstituționalitate trebuie să profite autorilor acesteia și nu poate constitui doar un instrument de drept abstract, întrucât și-ar pierde caracterul concret***". În aceste condiții, ***având în vedere importanța principiului autorității de lucru judecat, Curtea constată că, pentru a garanta atât stabilitatea raporturilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, este necesar ca ceea ce a stabilit instanța de contencios constituțional, pe cale jurisprudențială, cu privire la condițiile în care se poate formula revizuire, în temeiul unei decizii de admitere a excepției de neconstituționalitate, să se transpună în cuprinsul normelor procesual penale examinate în prezenta cauză***. Așadar, Curtea reține că ***o decizie de constatare a neconstituționalității unei prevederi legale trebuie să profite, în formularea căii de atac a revizuirii, numai acelei categorii de justițiabili care a invocat excepția de neconstituționalitate în cauze soluționate definitiv până la publicarea în Monitorul Oficial a deciziei prin care se constată neconstituționalitatea, precum și autorilor aceleiași excepții, invocate anterior publicării deciziei Curții, în alte cauze, soluționate definitiv, acest lucru impunându-se din nevoia de ordine și stabilitate juridică***.

34. Întrucât ***principiul autorității de lucru judecat este de o importanță fundamentală, atât în ordinea juridică națională, cât și în ordinea juridică comunitară, precum și la nivelul Curții Europene a Drepturilor Omului***, Curtea reține că atingerea adusă acestuia prin legislația națională trebuie să fie limitată, fiind necesar ca acestui principiu să i se aducă derogare doar dacă o impun motive

substanțiale și imperioase (Hotărârea din 7 iulie 2009, pronunțată în Cauza Stanca Popescu împotriva României, paragraful 99, și Hotărârea din 24 iulie 2003, pronunțată în Cauza Ryabykh împotriva Rusiei, paragraful 52). În speță, Curtea constată că **motivul substanțial și imperios care justifică derogarea de la principiul autorității de lucru judecat îl constituie decizia de admitere a excepției de neconstituționalitate, pronunțată de instanța de contencios constituțional. Însă nereglementarea condiției ca excepția de neconstituționalitate să fi fost invocată în cauza în care s-a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere atribuie efecte *ex tunc* actului jurisdicțional al Curții, cu încălcarea dispozițiilor art.147 alin.(4) din Constituție, determină o încălcare nepermisă a autorității de lucru judecat, o atingere adusă principiului securității raporturilor juridice — element fundamental al supremației dreptului, care prevede, printre altele, ca soluția dată în mod definitiv oricărui litigiu de către instanțe să nu mai poată fi supusă rejudecării (Hotărârea din 28 octombrie 1999, pronunțată în Cauza Brumărescu împotriva României, paragraful 61).**

35. Având în vedere toate cele arătate, Curtea constată că **soluția legislativă cuprinsă în art.453 alin.(1) lit.f) din Codul de procedură penală, care nu circumstanțiază cazul de revizuire la cauza în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate, este neconstituțională”**.

Față de aceste statuări ale Curții Constituționale, se observă că limitele pentru reglementarea unor căi extraordinare de atac cu efecte *ex tunc* (pentru trecut) se regăsesc chiar în Constituția României, care nu poate fi încălcată prin dispoziții legale infra-constituționale.

De altfel, deși Curtea Constituțională a fost chemată să se pronunțe asupra unor remedii în urma admiterii cererii de soluționare a conflictului juridic de natură constituțională dintre Parlamentul României, pe de o parte, și Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de altă parte, precum și prin alte decizii în această materie, se observă că, prin însăși Decizia nr. 685 din 7 noiembrie 2018, procedând la indicarea conduitei de urmat de către autoritățile publice implicate în conflict, remediile au vizat doar două categorii de cauze, cele aflate deja pe rolul Completurilor de 5 judecători și, respectiv, cele viitoare: „[...] **ținând cont de faptul că deciziile sale produc efecte numai pentru viitor, conform art.147 alin.(4) din Constituție, Curtea reține că prezenta decizie se aplică de la data publicării sale, atât situațiilor pendinte, respectiv în cauzele aflate în curs de judecată, precum și în cele finalizate în măsura în care justițiabilii sunt încă în termenul de exercitare a căilor de atac extraordinare corespunzătoare, cât și situațiilor viitoare”**.

Aceleași argumente au fost reținute și în considerentele **Deciziei nr. 508 din 7 octombrie 2014**, stabilindu-se că, „potrivit prevederilor art.147 alin.(4) din Constituție, coroborate cu cele ale art. 11 alin.(3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, **deciziile instanței de contencios constituțional au putere numai pentru viitor, iar dreptul de a formula cerere de revizuire, potrivit art.453 alin.(1) lit.f) din Codul de procedură penală, îl au doar părțile din cauza în care a fost invocată prezenta excepție de neconstituționalitate”**. Aceste

considerente au fost reținute și în Decizia nr. 585 din 21 octombrie 2014 și Decizia nr. 740 din 16 decembrie 2014.

Or, dacă aceeași Curte Constituțională a reținut constant că decizia de neconstituționalitate nu poate fi temei de revizuire a cauzei, în limitele Constituției României, decât pentru acea categorie de justițiabili care a invocat excepția de neconstituționalitate în cauze soluționate definitiv până la publicarea în Monitorul Oficial a deciziei prin care se constată neconstituționalitatea, precum și pentru autorii aceleiași excepții, invocate anterior publicării deciziei Curții, în alte cauze, soluționate definitiv, acest lucru impunându-se din nevoia de ordine și stabilitate juridică, același raționament se presupune că ar trebui aplicat și în cazul deciziilor privitoare la conflictele juridice de natură constituțională, ale căror efecte juridice sunt reglementate de aceleași dispoziții constituționale.

Subliniem că, tot prin **Decizia nr. 2 din 17 ianuarie 2017**, anterior menționată, Curtea Constituțională a statuat următoarele:

„25. În continuare, în ceea ce privește **rolul procurorului în cadrul procesului penal**, Curtea observă că, potrivit prevederilor art.131 din Constituție, în activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor, exercitându-și atribuțiile prin procurori constituiți în parchete. Astfel, în temeiul dispozițiilor art.62 alin.(2) din Legea nr.304/2004 privind organizarea judiciară (republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.827 din 13 septembrie 2005), procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiilor legalității, imparțialității și controlului ierarhic, iar, în baza prevederilor art.67 din același act normativ, procurorul participă la ședințele de judecată, în condițiile legii, și are rol activ în aflarea adevărului. În acest sens, dispozițiile art. 55 alin.(3) lit.f) din Codul de procedură penală prevăd atribuția procurorului de a formula și exercita, în cadrul procesului penal, contestațiile și căile de atac prevăzute de lege împotriva hotărârilor judecătorești. Așadar, **pornind de la scopul instituirii căii extraordinare de atac a revizuirii - acela de a asigura posibilitatea îndreptării hotărârilor penale definitive care se întemeiază pe erori judiciare, prin raportare la cazurile de revizuire expres și limitativ prevăzute de lege - și de la rolul procurorului, care, așa cum a reținut instanța de contencios constituțional în jurisprudența sa, acționează ca apărător al intereselor generale ale societății, dar și ale părților din proces, în spiritul legalității** (Decizia nr.983 din 8 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.551 din 5 august 2010, și Decizia nr.641 din 11 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.887 din 5 decembrie 2014, paragraful 51), Curtea apreciază că **exigențele art. 131 din Constituție impun legiuitorului să asigure posibilitatea revizuirii - inclusiv la inițiativa procurorului, în calitatea sa de titular al acestei căi extraordinare de atac - a hotărârilor de achitare** a căror netemeinicie poate fi dovedită pe baza faptelor sau împrejurărilor noi, în condițiile art. 453 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală.

26. Prin urmare, dispozițiile art.453 alin.(3) din Codul de procedură penală cu privire la cazul de revizuire prevăzut la alin. (1) lit.a), precum și soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art.453 alin.(4) teza întâi din același cod, care exclude posibilitatea revizuirii hotărârii de achitare pentru cazul prevăzut la alin.(1) lit.a), încalcă prevederile constituționale ale art.16 referitor la egalitatea în drepturi, ale art. 21 privind

accesul liber la justiție și ale art.131 referitor la rolul Ministerului Public, întrucât ***lipsesc partea civilă de posibilitatea apărării drepturilor și a intereselor sale legitime, respectiv procurorul de pârghiile necesare exercitării rolului său specific în cadrul procesului penal***. Curtea reține că, în situația în care se descoperă fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluționarea cauzei și care dovedesc netemeinicia hotărârii de achitare, trebuie să se asigure atât părții civile, cât și procurorului posibilitatea de a cere și obține restabilirea adevărului judiciar prin retractarea hotărârii pronunțate în cauză”.

Prin urmare, în măsura în care se trece peste argumentele expuse la secțiunile anterioare, privitoare la respectarea principiului securității juridice, a autorității de lucru judecat în materie penală (de care beneficiază și părțile civile – victime ale infracțiunilor, care nu au fost parte la conflictul juridic de natură constituțională, cum s-ar fi întâmplat în cazul invocării unei excepții de neconstituționalitate în cauza acestora pentru a-și formula apărările), la efectele pentru viitor ale deciziilor Curții Constituționale, se observă că principiul egalității prevăzut de art. 16 din Constituție impune reglementarea dreptului la aceeași cale de atac pentru Ministerul Public, care acționează ca apărător al intereselor generale ale societății, cât și pentru părțile civile, care acționează în interes propriu.

În ceea ce privește persoanele interesate de desființarea hotărârilor pronunțate de completurile de 5 judecători, se observă că situația acestora poate fi comparată, într-o analiză de ansamblu, cu a persoanelor cărora o instanță judecătorească le-a respins o cerere de chemare în judecată pe fondul unei jurisprudențe neunitare, iar ulterior s-a pronunțat un recurs în interesul legii a cărui dezlegare obligatorie le-ar fi fost favorabilă dacă ar fi intervenit anterior soluționării definitive a cauzei lor.

Curtea de la Strasbourg a reținut în astfel de cauze (spre exemplu, cauza ***Albu și alții împotriva României***, cererea nr. 34796/09 și alte 63, hotărârea din 10 mai 2012), că simpla existență a unei abordări jurisprudențiale diferite, la nivelul instanțelor naționale, asupra unor spețe similare, nu implică în mod automat o încălcare a dreptului la un proces echitabil. Unificarea jurisprudenței naționale necesită o anumită perioadă de timp, astfel încât un interval rezonabil în care coexistă mai multe soluții jurisprudențiale asupra unor situații similare, este compatibil cu dreptul la un proces echitabil. Esențială este existența și funcționarea la nivel intern a unui mecanism eficient de unificare într-un termen rezonabil a practicii judiciare.

Or, Decizia Curții Constituționale nr. 685 din 7 noiembrie 2018 are efecte viitoare care determină o aplicare obligatorie a legii conformă cu interpretarea dată de aceasta prin prisma Constituției României, astfel că poate fi asimilată din această perspectivă, a efectelor și a implicațiilor asupra proceselor trecute, cu o decizie obligatorie a Înaltei Curți de Casație și Justiție (într-un recurs în interesul legii sau în procedura dezlegării unor chestiuni prealabile).

5. Concluzii

Ca urmare a semnalelor vehiculate în spațiul public privind iminenta adoptare a unei Ordonanțe de urgență a Guvernului pentru rejudecarea dosarelor în care s-au pronunțat decizii definitive de completurile de 5 judecători de la Înalta Curte de Casație și Justiție în perioada vizată de decizia Curții Constituționale nr.

685 din 7 noiembrie 2018, Asociația “Forumul Judecătorilor din România”, Asociația ”Mișcarea pentru Apărarea Statutului Procurorilor” și Asociația ”Inițiativa pentru Justiție” solicită Guvernului să analizeze cu atenție argumentele prezentate în prezenta opinie juridică și să nu procedeze la adoptarea vreunui proiect care să pună în pericol valori sociale fundamentale într-un stat de drept.

judecător Dragoș Călin, co-președinte, Forumul Judecătorilor din România
 judecător Anca Codreanu, co-președinte, Forumul Judecătorilor din România

procuror Antonia Diaconu, co-președinte, Mișcarea pentru Apărarea Statutului
 Procurorilor

procuror Adrian Cosmin Iordache, co-președinte, Mișcarea pentru Apărarea Statutului
 Procurorilor

procuror Bogdan Pîrlog, co-președinte, Inițiativa pentru Justiție

